

delke figuralika, portreti ekspresivna figuralika, steklene skulpture in industrijsko oblikovanje.

Anton Aškerc v Celju in Velenju, Talci v Mozirju, Nazarjah in Gornjem Gradu, Fran Malgaj v Šentjurju, doprsni kipi v foajeju celjskega gledališča, stenska tehtnica in kavni mlinček, ki sta bila

nepogrešljiv del številnih slovenskih gospodinjestev. Seznam del velikega umetnika bi lahko nizali še dolgo. Njegova dela in podatki, zbrani v monografiji, pa dokazujejo, da rek *nomen est omen* še kako drži. Cesar je namreč pravi ustvarjalni »cesar«.

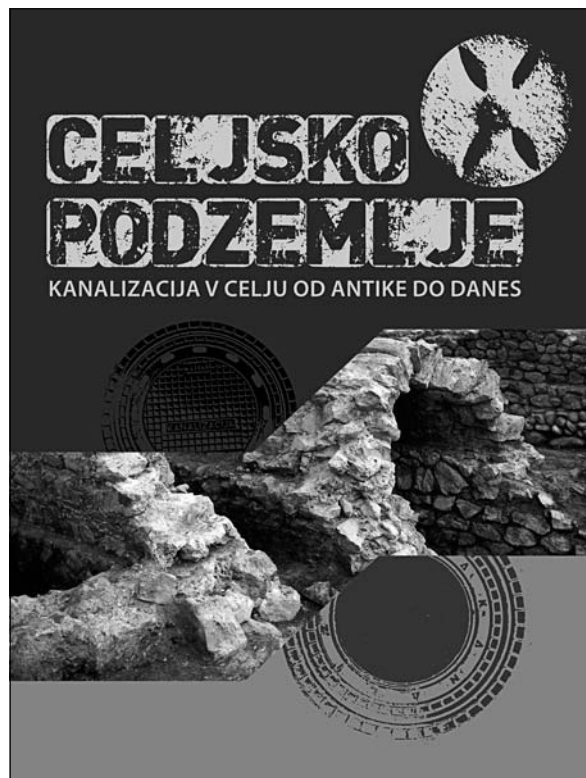
Urh Ferlež

Celjsko podzemlje

Maja Bausovac, Jure Krajšek, Hedvika Zdovc, Jože Kranjec: *Celjsko podzemlje. Kanalizacija v Celju od antike do danes*. Celje: Zgodovinski arhiv, Pokrajinski muzej, Vodovod – kanalizacija, 2018. 79 strani.

Pričujoči katalog je nastal kot spremna publikacija k istoimenski razstavi, ki je bila na ogled od septembra do decembra 2018 v prostorih Zgodovinskega arhiva Celje. Razstava je nastala s sodelovanjem Pokrajinskega muzeja Celje, Zgodovinskega arhiva Celje in javnega podjetja Vodovod – kanalizacija Celje. Moram priznati, da so snovalci kataloga, če se izrazim v strelnem žargonu, »zadeli v črno«, kajti že sam naslov »podzemlje« pri bralcu vzpodbudi zanimanje in sproži mnoge asociacije. Le redko kdo bi si mislil, da za takšnim udarnim naslovom, stoji tematika o razvoju kanalizacije skozi zadnji dve tisočletji.

V prvem delu kataloga dr. Maja Bausovac ter dr. Jure Krajšek iz Pokrajinskega muzeja Celje bralca popeljeta skozi razvoj kanalizacije v času rimske Celeje, kjer se lahko ponovno prepričamo o pragmatičnosti takratnih prebivalcev, saj so v sredini in drugi polovici 1. st. n. št. kanalizacijo gradili istočasno s cestnim omrežjem. Podatek, da je vsaj 400 metrov kanalizacije, zgrajene v antiki, še danes v uporabi, spada med tisto vrsto podatkov, ki pri občinstvu naleti na »wau« efekt. Po zatonu antike pa preidemo v obdobje, ki si ga širša javnost tako rada predstavlja kot »mračni« srednji vek. Kar se tiče kanalizacijskega sistema, se je slednji opustil,

odpadno vodo in fekalije so Celjani zbirali v preprostih greznicah ali pa jih praznili v obcestne jarke.

Dvig življenjskega standarda ter vse večji strah pred epidemijami je mestne oblasti vodil k boljši higijenski ureditvi mesta ter posledično izgradnji novega kanalizacijskega sistema šele od 19. stoletja dalje. Ta drugi del zgodovinskega razvoja v katalogu prikažeta mag. Hedvika Zdovc ter Jože Kranjec iz Zgodovinskega arhiva Celje, prva obravnava obdobje od druge polovice 19. stoletja do leta 1941, slednji pa čas po letu 1941. S povečanjem števila prebivalstva je nastala potreba po ureditvi preskrbe s pitno vodo, odvozom fekalij in ravnanjem z odpadnimi vodami. Mestni občinski svet je leta 1882 uvedel nove ukrepe, med drugim uvedbo neprepustne (betonirane) greznice. Te greznice so podobno,

kot se to dela danes, izpraznjevali s pnevmatičnimi črpalkami. Tisti, ki iščejo potrditev, da se določene stvari pri nas premikajo (pre)počasi, bodo sigurno veseli podatka, da je Celje skoraj stoletje dolgo čakalo na celovit načrt nove mestne kanalizacije. Kajti v letu 1905 je bil izdelan projekt nove mestne kanalizacije, združene z organsko čistilno napravo, a zaradi prevelikega finančnega vložka ni bil nikoli v celoti izpeljan. Že čas med tem, da so se zedinili za lokacijo centralne čistilne naprave (leta 1991), in pričetkom gradnje, se meri v desetletju (leta 2002). Naposled so Celjani leta 2004 na območju Rifengozda končno dočakali zagon centralne čistilne naprave.

Glede na to, da skozi zgodovino poplave niso ravno prizanašale mestu in so bile zaradi tega posledično bolj v ospredju zanimanja tako strokovne

kot tudi laične javnosti, sem mnenja, da so idejni pobudniki in avtorji izbrali tematiko, ki na prvi pogled morda ne vzpodbudi takojšnjega interesa, a so jo širši množici uspeli predstaviti na zanimiv način. Ko govorimo o vodovodu in upravljanju z odplakami, je ta tematika za večino ljudi v razvitem svetu tako samoumevna kot kavica ob jutranjem branju časopisa. Prepričan sem namreč, da nihče izmed nas ob obisku Celja ali kateregakoli drugega mesta, predvsem starega mestnega jedra, ne pomisli, kaj vse se skriva pod površjem in kaj vse nam lahko razvoj kanalizacije pove o urbani zgodovini mesta. Zaradi tega je pričujoči katalog z vsem priloženim slikovnim materialom, načrti in odloki mestnih oblasti odličen pripomoček za prikaz, da stvari le niso tako samoumevne, kot si jih predstavljamo.

Davor Mlinarič